

Wydział Dyrygentury, Kompozycji i Teorii Muzyki

SYLABUS PRZEDMIOTU DO PLANU STUDIÓW
OBOWIĄZUJĄCEGO OD ROKU AKADEMICKIEGO 2026/2027

NAZWA PRZEDMIOTU	Praktyka orkiestrowa
KIERUNEK <i>właściwie podkreślić</i>	● <u>dyrygentura</u> ● kompozycja i teoria muzyki ● muzyka i media
SPECJALNOŚĆ <i>właściwie podkreślić</i>	● <u>dyrygentura symfoniczno-operowa</u> (obowiązkowo) ● kompozycja ● kompozycja muzyki do filmu, gier i mediów ● teoria muzyki ● muzyka w komunikacji medialnej
POZIOM STUDIÓW <i>właściwie podkreślić</i>	● <u>licencjackie</u> ● <u>magisterskie</u>
OSOBY PROWADZĄCE PRZEDMIOT:	
dr hab. Sylwia Janiak-Kobylińska	
ZAŁOŻENIA, CELE ORAZ CHARAKTERYSTYKA PRZEDMIOTU:	
Przedmiot obowiązuje studentów II i III roku studiów kierunku Dyrygentura Symfoniczno-Operowa i jest z nimi ściśle związany. Dyrygentura jest dyscypliną wykonawczą (odtwórczą), gdyż jej adepci podczas praktyki zawodowej posiadają decydujący wpływ na kształt wykonawczy dzieła orkiestrowego, dysponując środkami oddziałującymi na sam tok procesu interpretacyjnego. Obok wiedzy i umiejętności z zakresu techniki dyrygenckiej, konieczne jest zapoznanie się z zasadami pracy z zespołami orkiestrowymi. Jednym z głównych celów w procesie kształcenia dyrygenta, obok poznania techniki manualnej, ukształtowania nawyków dyrygenckich i praktycznego zapoznania z literaturą przedmiotu - jest zaznajomienie go z problematyką wykonawstwa zespołowego i relacjami „dyrygent–orkiestra”, a co za tym idzie - z rolą i zadaniami prowadzącego zespół. Nauka dyrygowania odbywa się w oparciu o współpracę z dwoma akompaniatorami, realizującymi wyciąg partytury, co z oczywistych względów zniekształca istotę dzieła przeznaczonego na orkiestrę. Powyższa - stosowana powszechnie forma nauki, nie pozwala na zdobywanie doświadczenia z oryginalnym i specyficznym w swoim bogactwie „instrumentem”, jakim jest orkiestra. Nie daje też możliwości rozwijania umiejętności komunikacji z większą grupą wykonawców, nie przynosi wiedzy o niezwykle skomplikowanych relacjach psychologicznych, które zachodzą w momencie, kiedy jednostka musi wyegzekwować z zespołu maksymalny wysiłek, w celu osiągnięcia wartości tak niewymiernych, jak poziom artystyczny. Stanięcie przed zespołem orkiestrowym weryfikuje nie tylko umiejętności dyrygenckie studenta w sferze techniki manualnej (jako jednej z form komunikacji niewerbalnej), ale i pozwala na sprawdzenie jego predyspozycji psychicznych, osobowościowych (talent przywódczy i organizacyjny, muzykalność, intuicja artystyczna, temperament, odporność na stres, motoryczność, umiejętność pozyskiwania przychylności współpracowników - zbiorowości, zdolność do inspirowania w obszarze ekspresji).	

Z powyższych stwierdzeń wynika wniosek, że właściwe przygotowanie do wykonywania zawodu dyrygenta obligatoryjnie musi obejmować także praktykę z zespołami orkiestrowymi, a doświadczenie zdobywane podczas bezpośredniego kontaktu ze zbiorowym wykonawcą, ma wartość nieocenioną.

Praktyki dyrygenckie odbywają się dwa razy w miesiącu z orkiestrą specjalnie zatrudnianą do tego celu oraz w miarę możliwości z orkiestrą akademicką. Orkiestra warsztatowa liczy od 13. do 32. muzyków w zależności od rodzaju próby (kameralna, sekcyjna, całościowa symfoniczna).

Czas przypadający na każdego studenta wyliczany jest w zależności od liczby praktykantów, zwykle ok. 15 - 20 min. dla studentów roku II, i ok. 25 – 30 dla studentów roku III.

Repertuar prób uzgadniany jest dla każdego studenta indywidualnie w porozumieniu z pedagogiem przedmiotu głównego. Pozwala to na różnicowanie stopnia trudności opracowywanych dzieł z uwzględnieniem umiejętności i potrzeb indywidualnych studentów o różnym stażu studiowania.

Opiekę merytoryczną nad przebiegiem prób sprawuje pedagog odpowiedzialny za organizację praktyk lub – w miarę możliwości - inni pedagodzy Dyrygentury.

Próba jest rejestrowana elektronicznie (audio-video), dzięki czemu - po jej zakończeniu, można omawiać ze studentem cały przebieg, akceptując postępowanie właściwe i wskazując na popełnione błędy, proponując poprawne rozwiązania czy metody pracy.

Studenci nie biorący aktywnego udziału w danym momencie próby, mają obowiązek obserwowania pracy swoich kolegów (studiując równocześnie partyturę utworu, który jest opracowywany).

Ze względu na sesyjny system pracy z orkiestrą akademicką, praktyki studentów dyrygentury są mniej regularne. Tym niemniej, są oni często włączani w proces przygotowywania nowych pozycji repertuarowych, a wybrani studenci starszych lat występowali już z tym zespołem na koncertach na terenie Uczelni.

Studenci wszystkich lat dyrygentury mają obowiązek biernego uczestnictwa w próbach orkiestry akademickiej i w miarę możliwości – innych zespołów działających w strukturach uczelni.

WYMAGANIA WSTĘPNE I DODATKOWE:

Od studentów wymagane jest sumienne przygotowanie do prób z orkiestrą. Obligatoryjnym wymogiem jest również aktywne lub bierne uczestniczenie w praktykach orkiestrowych oraz obserwowanie prób i koncertów zespołów orkiestrowych, zarówno działających na Uczelni, jak i w innych instytucjach muzycznych.

Wspomagana jest aktywność studentów w zakresie inicjatyw zmierzających do realizacji koncertów z zespołami organizowanymi we własnym zakresie.

Student powinien wykazywać się pasją do samokształcenia umożliwiającego wszechstronny rozwój intelektualny.

ZAŁECANE FAKULTATYWNE KOMPONENTY PRZEDMIOTU:

1. Studium nad partyturą
2. Literatura muzyczna
3. Literatura symfoniczno-operowa
4. obserwacja prób i koncertów zespołów instrumentalnych działających na terenie Uczelni, w szkołach muzycznych różnego stopnia oraz zespołów profesjonalnych.

BIBLIOGRAFIA PODSTAWOWA:

1. Carse Adam, *The Orchestra*, Londyn-Parrish 1949.
2. Chodkowski Andrzej, *Instrumenty orkiestry dzisiejszej*, Kraków 1956.
3. Materiały z sesji popularno-naukowej instrumentów dętych: *Berichte aus der den Blasinstrumenten gewidmeten populär-wissenschaftlichen Tagungen*. Katowice: Akademia Muzyczna im. K. Szymanowskiego, 1987.
4. GINZBURG, Semen i GINZBURG, Semen. *Что надо знать о симфоническом оркестре*. Leningrad: Музыка, 1968.
5. Sachs Curt, *Historia instrumentów muzycznych*, Kraków 1989.
6. Sikorski Kazimierz, *Instrumentoznawstwo*, Kraków 1975.
7. Czyż Henryk, *Nie taki diabeł straszny*, Łódź 1979.
8. Czyż Henryk, *Jak z nut*, Warszawa 1993.
9. Endler Franz, *Karajan*, Warszawa 1999.

10. Markowska Elżbieta, *Jana Krenza pięćdziesiąt lat z batutą*, Kraków 1996.
11. Pociąg Bogdan, *Wodiczko*, Kraków 1964.
12. Sachs Harvey, *Toscanini*, Warszawa 1988.
13. WIŁKOMIRSKI, Kazimierz. *Wspomnienia*. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1971.
14. WIŁKOMIRSKI, Kazimierz. *Wspomnień ciąg dalszy*. Kraków: Polskie Wydaw. Muzyczne, 1980. ISBN 8322401469.
15. Grosbayne Benjamin, *Techniques of modern orchestral conducting*, Harvard 1956.
16. KONDRASIN, Kirill Petrovič. *Mir diriżera: (technologija vdochnovenija)*. Leningrad: Muzyka, 1976.
17. ROŽDESTVENSKIJ, Gennadij Nikolaevič. *Diriżerskaâ aplikatura*. Leningrad: Muzyka, 1974.
18. Scherchen Hermann, *Des Dirigierens*, Leipzig 1929.
19. Schonberg Harold C., *The great conductors*, New York 1967.
20. Waldorff Jerzy, *Diabły i anioły*, Warszawa 1971.

BIBLIOGRAFIA UZUPEŁNIAJĄCA:

1. Grzejewska Anna, *Ten wariat Maksymiuk*, Białystok 1994.

EFEKTY UCZENIA SIĘ – WIEDZA:

1. rozróżnia specyfikę pracy z zespołem ze względu na literaturę muzyczną (epoka/styl/forma), obsadę wykonawczą (kameralna/symfoniczna/operowa), status orkiestry (zawodowa/szkolna/akademicka/amatorska) (K_W01)
2. ma świadomość problemów do wypracowania podczas prób występujących w podstawowym repertuarze związanym ze specjalnością dyrygentury symfoniczno-operowej (K_W02)
3. dostrzega i nazywa wzajemne relacje zachodzące pomiędzy teoretycznymi i praktycznymi aspektami studiowania (K_W17)
4. posiada narzędzia niezbędne do praktycznego zastosowania wiedzy o harmonii i zdolność analizowania pod tym kątem wykonywanego repertuaru symfoniczno-operowego (K_W18)

EFEKTY UCZENIA SIĘ – UMIEJĘTNOŚCI:

1. dysponuje umiejętnościami niezbędnymi do tworzenia i realizowania własnych koncepcji artystycznych w zakresie kierowania mniejszymi zespołami orkiestrowymi i wokalnymi (K_U01)
2. wykazuje zrozumienie wzajemnych relacji zachodzących pomiędzy rodzajem stosowanej w danym dziele ekspresji artystycznej, środków techniki dyrygenckiej, a niesionym przez niego komunikatem (K_U03)
3. potrafi wykorzystywać środki techniczne - manualne do wykonywania reprezentatywnego repertuaru w zakresie dyrygentury symfoniczno-operowej (K_U04)
4. umie zaprezentować zdobytą wiedzę dotyczącą podstawowych kryteriów stylistycznych podczas pracy z zespołem (K_U05)
5. jest przygotowany do współpracy jako dyrygent symfoniczno-operowy z innymi muzykami w różnego typu zespołach oraz w ramach innych wspólnych prac i projektów, także o charakterze multidyscyplinarnym (K_U07)
6. opanował warsztat techniczny potrzebny do profesjonalnej prezentacji muzycznej i jest świadomy problemów wykonawczych, które może napotkać w pracy z zespołem (K_U09)
7. w trakcie dyrygowania potrafi operować ciałem w sposób (z punktu widzenia fizjologii) najbardziej wydajny i bezpieczny (K_U12)
8. umie właściwie odczytywać tekst nutowy utworu oraz przekazywać orkiestrze zawarte w nim idee i przybliżyć jego formę (K_U13)

EFEKTY UCZENIA SIĘ – KOMPETENCJE SPOŁECZNE:

1. rozumie potrzebę uczenia się przez całe życie (K_K01)
2. realizuje własne koncepcje artystyczne oparte na zróżnicowanej stylistyce, wynikające z wykorzystania wyobraźni, ekspresji i intuicji (K_K03)
3. posiada umiejętność organizacji pracy własnej i zespołowej w ramach realizacji wspólnych zadań i projektów (K_K04)
4. wie jak dostosować się do nowych, zmiennych okoliczności, które mogą występować podczas

wykonywania pracy twórczej (K_K05)
5. jest zdolny do efektywnego wykorzystania wyobraźni, intuicji, twórczej postawy i samodzielnego myślenia w celu rozwiązywania problemów (K_K06)
6. posługuje się sprawną i klarowną komunikacją w obrębie własnego środowiska muzycznego i społeczności (twórcy, wykonawcy, odbiorcy) (K_K10)
7. posiada umiejętność współpracy i integracji podczas realizacji zespołowych zadań projektowych oraz przy pracach organizacyjnych i artystycznych związanych z różnymi przedsięwzięciami kulturalnymi (K_K11)

semestr przedmiotu:	I	semestr realizacji przedmiotu w toku studiów:	lic: 1-5 mgr: 1-4
wymiar godzin:	10	ilość pkt. ECTS:	2
rodzaj zajęć <i>właściwe podkreślić</i>	- wykład <u>ćwiczenia</u> - seminarium	sposób zaliczenia <i>właściwe podkreślić</i>	- E - egzamin - ZO - zaliczenie z oceną <u>Z - zaliczenie bez oceny</u>

TREŚCI PROGRAMOWE WRAZ Z OPISEM EFEKTÓW KSZTAŁCENIA:

- nabywanie umiejętności logistycznego przygotowania próby orkiestry (przygotowanie materiałów orkiestrowych, organizacja przestrzenna sali prób: ustawienie odpowiedniej ilości i we właściwym porządku pulpitów i krzeseł, zadbanie o właściwe oświetlenie i temperaturę w sali prób)
- praktyczna realizacja dzieła muzycznego z orkiestrą
- praktyka z różnymi rodzajami zespołów orkiestrowych (smyczkowa orkiestra kameralna w repertuarze sobie właściwym, smyczkowa orkiestra kameralna traktowana jako część orkiestry symfonicznej [próba sekcyjna], grupy instrumentów dętych drewnianych i blaszanych traktowanych jako część orkiestry symfonicznej [próba sekcyjna], mała orkiestra symfoniczna)
- praca nad strojem i intonacją
- praca nad kształtowaniem brzmienia orkiestry
- praca nad proporcjami brzmienia
- wyrabianie umiejętności selektywnego słuchania (w obszarze: intonacji, kolorystyki orkiestrowej, sposobu atakowania dźwięku, precyzji rytmicznej, artykulacji, dynamiki, gatunku brzmienia, właściwych proporcji brzmienia)
- wyrabianie umiejętności właściwego reagowania na sytuacje nieprzewidziane (refleks sytuacyjny)
- kształcenie umiejętności właściwego doboru tempa w zależności od stopnia przygotowania zespołu i etapu próby
- realizacja różnych celów zakładanych przed rozpoczęciem próby (rozczytywanie utworu nie znanego orkiestrze, realizacja fragmentów dzieła muzycznego o szczególnym stopniu trudności dla orkiestry lub/i dyrygenta, sprawdzanie skuteczności stosowanych rozwiązań z zakresu techniki manualnej, praca nad interpretacją utworu znanego orkiestrze)
- kształcenie umiejętności właściwego, efektywnego wykorzystania czasu próby
- poznawanie zasad współpracy z solistami (sztuka akompaniamentu)
- poznawanie zasad opracowywania materiałów orkiestrowych (segmentacja przebiegu utworu za pomocą znaków literowych lub liczbowych, smyczkowanie, oddechy w grupie dętej, frazowanie)
- specyfika pracy nad artykulacją w różnych instrumentach i grupach instrumentalnych
- poznawanie znaczenia smyczkowania w rozumieniu praktycznym i dla osiągnięcia indywidualnego kształtu interpretacji

- *poznawanie zasad współpracy z orkiestrą jako zbiorowością i z poszczególnymi muzykami tworzącymi ową zbiorowość - z uwzględnieniem aspektu psychologicznego*
- *rozwijanie umiejętności komunikacji, retoryka zawodowa*
- *rozwijanie i doskonalenie warsztatu manualnego.*

W wyniku kształcenia podczas kursu praktyk orkiestrowych realizowanego przez cztery semestry, student powinien osiągnąć umiejętność łączenia wiedzy teoretycznej z doświadczeniem praktycznym, a także zyskać możliwie głęboką świadomość reguł i zasad wynikających ze skomplikowanej problematyki pracy z różnymi typami zespołów instrumentalnych. Oczekuje się, że w efekcie zdobytych umiejętności i doświadczenia student kończący studia licencjackie powinien być zdolny do samodzielnej realizacji dzieła muzycznego z orkiestrą.

- **wybrane partytury** charakterystyczne dla określonych typów zespołów instrumentalnych (concerto grosso, smyczkowa orkiestra kameralna, różne typy zespołów i orkiestr dętych, orkiestra symfoniczna o zróżnicowanych składach, różne typy partytur wokalnie-instrumentalnych, partytury graficzne)

- **wybrane nagrania dzieł muzycznych** w interpretacjach wybitnych dyrygentów polskich i zagranicznych (np. Herberta von Karajana, Leonarda Bernsteina, Artura Toscaniniego, Grzegorza Fitelberga, Bohdana Wodiczki, Antoniego Wita, Kazimierza Korda)

METODY DYDAKTYCZNE:

Cele nauczania – realizuje się przez ćwiczenia – praktyczną realizację dzieła muzycznego z orkiestrą, omówienia i wskazówki, a także samodzielną pracę studenta prowadzoną wg wskazań.

WARUNEK ZALICZENIA KURSU WRAZ Z METODAMI I KRYTERIAMI OCENIANIA:

Każdy semestr kończy zaliczenie na podstawie obecności na praktykach, właściwego przygotowania do prób z orkiestrą, a także poziomu pracy nad dziełem muzycznym, jaki prezentuje student podczas zajęć praktycznych.

Ostateczne sprawdzenie nabytych umiejętności dokonuje się w czasie egzaminu dyplomowego, odbywającego się w formie koncertu z orkiestrą symfoniczną, który abiturient przygotowuje samodzielnie pod opieką swojego pedagoga.